

«Երկներ Երկին, Երկներ Երկիր,
Երկներ եւ զծովս ծիրանի»:

Այս բառերով է հայոց դասմա-
այր Մովսես Խորենացին մեզ սկ-
ուլում փոխանցել Գողթան Երգի-
երի փառաբանած հայոց Կա-
պան աստծո Ծննդողը:

Երեկ՝ մարշի 21-ին, հայ-արքանեցի հանդիսավորաբես ու մեծ ուլունկ տնօւցին Ազանորը: Արդարեւ, արխական ազգերի բուն նոր տարին ալիս է զարնան հետ՝ մարշի 21-ն: Արխական հանրություններից այդ ոնք շարունակում են հաճածություններ ազգական տարրությամբ նեւը բանական ազգերն ու ցեղերը՝ լարսիկները, տաջիկները, թրերը, ուռուսունները եւ այլք: Ինչդեմ աս այլ դեմքերում, մեր արեւելյան արեւացները, սեփական դաս-

Հայկական դիցարան..

Ամեն տարվա նման, այս տարի
Եւս Կահագի ծնունդը մեծ տո-
նախմբությամբ նեցին Հայ ա-
րիական Ֆիարանության եւ Հայ
ազգայնականների համախմբան
խորհրդի անդամները: Մարտի 20-
ին Արարաքի մարզի Ազատավան
գյուղում՝ գյուղի բնակիչ հուրն
Մանուկի տան բռնի ժուրջը տոնա-

Տարունակեցին տնախմբությունները Գալնիի մայր տաճարում եւ Գեղարքունիքի մարզի Ծովինար գյուղի մոտակա Թեհերքայի ամրոցում, որը ժողովրդի մեջ ծանոթ է նաև Օձաբեր անվանք: Հս ժողովրդական հավատալիների, ամեն տարի այս վայրում օձ-վիշապների միջեւ ահեղ կրիվներ են տեղի ունենում, եւ ամրոցում մեկ տարի աղբելու իրավունք է նվազում վիշապների այն տոհմը, որը հաղթում է այդ նրգակցությունում: Տնախմբություններին նաև նակացում էին հայորդիներ ՀՅ-ից եւ սփյուռից, նաև արհական ուրիշ ազգերի ներկայացուցիչներ, մասնավորաբար՝ դարսիկներ:

Ժամանակն է, որ գիտակցենք
տների հարցում մեր հանգավոր

Պատմության խեղաքյուրում

Եռլրուզը կապ չունի մուսուլմանության *հետ*. հայ արիները այս օրերին տնտես են Վահագնի ծնունդը

Նույնական ստեղծելու իրենց հետևողական ջամփերի շարժին, իրենց կողոպտիչ ձեռքը երկարեցին նաև այս արիական տնին: Եթե իր իշխանության վերջին տարիներին «հաճայն աղրեցանցիների հայր» Յէլյար Ավելը Նովրուզը մարտի 21-ը Աղրեցանում դեսական տննական հայտարարեց: Նրա որդին, շարունակելով հոր ավագակային ավանդույթը, տարեցարի ավելի մեծ հանդիսավորություն է հաղորդում արիացիներից գողացված տնին՝ անձանք ճամանակցելով տնական միջոցառումներին, հիշարկե չնոռանալով այդ օրն էլ բարքաջել «ազիզ Շարաբաղը» վերադարձելու մասին:

Ցավով սրի, այս խայտահակության համար մեղավորության մեջ բաժին ունենք մենք հայեր, հաւակաղես Դայաստանի Դանրապետությունը իրեւ դեռևույն: Մենք ոչ միայն հավուր տառածածի չենք նույն մեր նախնիների այս փառադան տոնը, այլև մենք եւս խեղաթյուրուն ենք տոնի հերթունը: Կար-

լի էր մի կերպ հասկանալ Հայ Եկեղեցու բացասական վերաբերնությունը այս տնինին. չէ՞ որ հայոց նախնաց տների վերացման կամ գլխիկար իմաստափոխման հաշվին Հայ Եկեղեցին ունեցավ իր տներից ժամանակ: Սակայն կարելի է ապելի խիս չիմել ՀՅ-ի, նրա մասվորականության եւ լրատվածիցոց նորի նկատմամբ: Նրանք կամ լռում են՝ իմանովին մոռացության տալով հսկամես հայկական այս տներ, կամ ել, ապելի վաս դահելով իրենց ու ցուցադրելով իրենց մարտական անգրագիտությունը, Նովորուզի հայտարարության մեջ ... «նույսում մանական նոր տարի»: Այս անձինչն չգիտեն, որ ճուտվամաններն ունենալու մեջ սեփական նոր տարին, որով նույսում է Սուլամաններ ճարգարեի Մելլայից Մելինա փախուստի տարեդարձի օրը՝ լուսային տոնարով, եւ բնավ կատ չունի արթականության հետ: Խալամի իմանադրի արարագի հասարակ անդամները, նաեւ բազմատասնյակ ու հայրութապու միջիոն ճուտվաման բնակ-

բացթողումների կտանգավոր հետևանքները, կարողանալի սարքերակել ազգային հավատամիտային արժեթիվն օսարամնութիւնը ու են կանգնեն ճեր ազգային արժեթիվը, այդ թվում հայոց տներին:

ԳԵՎՈՐԳ ԱՆԴՐԵԱՏՅԱ,

Ազերի Ալիեւներն ի՞նչ կապ ունեն արիական տոնի հետ

Suquium

ԱՐՅԱՎԱՆԻ ԱՆԱՀԻՅ ՀՈՎԱԿԻՒԺՅԱՆԻ «ՈՐՆՎԱՅՔ» ԽՈԴՎԱԾԻՆ

րուսները ինչողիսի՝ բազմախանակությանը խուժեցին եւ գրավեցին Բյուզանդիան... Այդ կերպ՝ Մերձավոր Արևելքու ու նոյնինսկ Եվրոպան... Թա՞զ էին, ո՞չ ո՞չ. դարձաղես օս էին ու անբարո. խուժում ու ավերում էին, համարձակի բերում առավել խաղաքակիրք ժողովուրծներին, գրավում նրանց ինչը՛: Դենց այսօր հարցրեն ոչ բուրգական տարածի յուրաքանչյուր կիրառոցու եւ տեսե՛, թե ինչ- թե՞ն են բուրցեր դարսից ցատկում, թալա- նում հոյսներին ու տանում, արուրում մինչեւ վեցօանում է կողոդատածը եւ կրկն եւ ուսում «արշավի»... Դա՛ է նրանց աղբեկալեցողը, նկարագիրը, տեսակը: Կույր մետք է ինեւ կամ կատարելացես խելազար, չժեսնելու համար Դարաբաղի հինավորց սխանչելի «Գանձա- սարը». սաճարային ժինության ժեղեվութից մեկը, որով այնան հարուս էր եւ Նախիջե- ւանը, ուր մի «անլեզու» բար չկար, իսկ գե- րեզմանառունը՝ հրաց էր՝ բաց երկնի տակ (ի դեմ, նաեւ այն անձեռակերտ խաչքարերը, որ համառորեն ավերեցին ու փոշիացրին վեցին տարիներին՝ 20-րդ դարի Եվրոպայի աչի առջեւ...): Դիմա՞ ինչ է արվում. օգնում են բարբարոսին, որ կու տա եւ ամենահին խաղաքակրություն ունեցող, խաղաղ ու ա- րարիչ ժողովորին: Առանց այս էլ ծովից-ծով Դայաստանը մնացել է մի լճով ու մի ծերփի ափ տարածով: Վե՞րջը: Ոչ մի կերպ չեմ կա- րող հասկանալ, թե ինչպես եղավ, որ այնորի- սի հնտելեկության ազգ, որ գերմանացին են, չնեցան մի գրագէ մարդ, որ իհանար, թե ո՞վ է իհանարել Ծուշին (եւ նոյնինսկ ամ- բողջ Բայուն) եւ ո՞վ է եկել ու 1904թ. հայերի կոսորած սարելով ոչնչացրել ու ֆել հայե- րին, միացել նրա հողին ու ժինությանը... Միայն սգեթը կիայտարակ՝ «Ալրթզանա- կան խաղաք Ծուշին»...»: Ամոր չէ. ազերին կյանում մի ընարուն անգամ չի կառուցել: Ուրեմն ինչ. Եվրոպայում կրություն սա- ցած եւ Ծուշին ծանկեցնող հայ մասվորա-

կանությունը, որ իր բաղադր կոչում է «Փոքրիկ Փարիզ» ու դրախտավայր էր դարձել, այս սօր դարձավ բոչուրին... Գիտե՞մ, թե որվա՞ն հիվանդանոցներ ուներ, որնն իմանել ու դա հում էին Գերմանիայում ճամանագիտացած բժիշկները, որվա՞ն տղարաններ ուներ, որվա՞ն մշակութիւն օջախներ, որ գասորների ելուոն ոչ մի արժիս աշքարդ չէր անում: Անհամար է, անո՞ր է. այդ լոգիկայով՝ ուրեմն ազգերը հայերի սիրուն նաեւ Ղազանչեցոց եկեղեցին են ստեղծել, այսո՞ւ: Ինչ է, չգիտե՞մ, որ նրանք միայն մատուց էին Վերացնել ամեն մի բաղադրակրություն եւ քիսունյայի ու Շառաստեղծածը: Մատնացուց արեւ մի երկիր, մի բաղադր, որտեղ թուրք կամ ազերին գեր միշ-է տում, ժիմություն կարուցած լինի... Եվ այս բան անամոք է, որ զարթելոց հետո իր վայրեն նի «խմբագրություն» է անում եւ իրենց սեղում... Խոկ աշխարհը բարեհոգաբար լուսվ է. հերթը իրեն չի հասնի: Սիայն Բյուզանդական շինություններն ու Այա Սոֆիան հերիք չեն՝ իրենին մի իիշ խելամիս ճայելու համար Ի՞նչ է լատահել. Եվրոպան դարավոր նիրիկ մեջ է. մոռացն է, թե ինչուս «Թուրքն անցավ» եւ իր արյունու հետին թողեց... Չողի հետ ամենից առաջ նա զանձեն ու հարստությունը վերցրեց-սարավ, դիմեց այնան, որ այսօր լիաբուն բախտում-կասառում է եւ խցկվում ամենուր: Տեսե՞ք թե ինչե՞տ է անչե՞տ լու... Դեռևս սարիներ առաջ լինելով մերձակայան հանրադեսություններում, նաեւ ուրեմն երկներում, նկատեցի, թե որվա՞ն ազերիներ ու թուրքեր են այնտեղ արդուու ու աշխատում: Ասում էին, որ դեռևս ժամանակին ավագ Ալիեւը շատ երիտասարդներ է ուղարկեց Եվրոպական երկներում ռազմական գիտության, կրոնմիկայի մեջ ճամանագիտանալու: Osar երկներում լինելով, միհիմայն նաև հազդեցից ու ցավակցություններից զգացի թե որվա՞ն ազերիներ են հաստափած այնտեղ եւ իրենց ձեռքն են վերցել սնտեսությունը:

ոսիկանությունը, ֆինանսները: Միայն հոգեւորին, մշակույթին չեն մոտենում... Ի՞նչ է դուրս գալիս. Ներ ազգային ուղեղներն այդ-
ամա... միակողմանի են:

Իսկ զիտե՞մ, թե Երվանդից է հատուկ Երևանսարդությունն ուղարկվում Եվրոպա՝ ուսանելու, որդեսիք ամուսնանան հեռանկար խոսացող տղաների ու աղջիկների հետ... Հաղաքազմական ականամիանե՞րը. թե Սոսկվայի եւ թե Եվրոպայի: Եվ ահա արդյունքը. անենուր նրանք են Վճռորոշ բնագավառների ղեկի մոտ:

Ունեմ անհեռատես ենի նաեւ մենք, եթր այդ ամենը ամենաանմիջական կերպով մեզ է առնչվում: Մինչեւ եթր դեմք է թշնամու աղվեսային ժմիշին հավաս ընծայմու ու ջանանց նրան հաճոյանալ: Այսօր Շաբաթ են Ըկարում մերը, եւ աշխարհով մեզ ներկայացնում՝ որդես սեփականը, իսկ ի՞նչ եմ անում մենք: Մի կարգին փաստավագերագրական ֆիլմ ունենք Արցախի մասին դատմող, մեր ունեցածը բարձրածայրող: Ի՞նչ ենի հակադարձելու օսարին, թշնամուն... ժամանակը չէ ավելի Ծաղատական ապրելու եւ թշնամական ձախավեր բարզությանը ծանրտությամբ հակադարձելու: Գուցե «Սահմանը», ոյիշ ներկայացնենք. կարծում ենի միմիայն մեզ կիսայտակենք: Դարկավոր է նորիկիզացնել մեր ողջ ներուժը. դատմաբաններին, գրչի մարդկանց, միջազգային ձանաչում ունեցող բարձրակարգ ռեժիսորներին (Ա. Փելթշյան, Վ. Զալյարանյան, Ր. Խաչատրյան եւ այլք) եւ ժամ առաջ ստեղծել կարծ ու երկար ֆիլմեր՝ Արցախի, Շուշիի մասին, բազմացնել եւ ներկայացնել աշխարհի ամենատարեր ալիքներով... այլապես մենք տանու կը առաջ հենց այն մարզում, որ մերն եւ եւ մենք մեզ ուժեղ ենի հաճարում... Գուցե դեմք է մատածել նաեւ խճրովին համապատասխան հայց, բողոք ներկայացնել միջազգային այսաններին, որ օրը ցերեկով մի ամբողջ Երկիր՝ իր դպրակուր դատմությամբ ու մշակույթով կուլ է տայիս... մի «արնոս բերնով մարդակեր»... Ծասդել է դեմք. յուրաքանչյուր հաղա-ղում վասնգավոր է:

ՎԱՐՍԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Անգլ-ֆրանս-ամերիկյան օդուժն ոճահարում է Լիբիայի ռազմավարական հենակետերը: Գործողությունը ֆորմալ առումն իրականացվում է ՍԱԿ-ի «հովանու ներու»: Բայց Միավորված ազգերի կազմակերպության խորհուրդն ռազմական ուժովակի միջամտության արտնություն չի սկսվել:

Այդուհանդեռ, որեւէ Երկիր, գոնես դաշտում, արեւմայա կույայի ռազմական ձեռնարկումները չի դատապարտել: Բացառության մասին համական ուժովակի միջամտության արտնություն չի սկսվել:

Այդուհանդեռ, որեւէ Երկիր, գոնես դաշտում, արեւմայա կույայի ռազմական ձեռնարկումները չի դատապարտել: Բացառության մասին համական ուժովակի միջամտության արտնություն չի սկսվել:

Եթե Քաղղաքին չէ, ուրեմն «Քաղղաքի» չէ՝

Թյամբ, իհարկե, Լիբիայի, սակայն դա արդեն ոչնչ չի ասում, անոն ու այդ Երկու առաջնորդի լեզիմությունը հազիվ թե որեւէ մենք ճանաչում ենք:

Ականա հարց է ծագում. «Խնչո՞ւ Քաղղաքին չանսա միջազգային համարության հորդումներին և չափացրեց բռնություններ»: Նա, հավանաբար, հասկացել է, որ իշխանությունը կողմանը է: Ասացվում է, որ Քաղղաքին ուղում եր հեռանալ որդեն հեռու, առաջնորդ, որին ոչ թե իր ժողովուրդ հեռացրեց, այլ օստրելյա ներխուժման:

Բայց նույնամ է տաճարանական է հարցել, թե միջազգային համարությունը չգիտե՞ր արդյոք, որ Քաղղաքին բռնալու է: Չեր կարող չիմանալ: Տիրողին փակ բանագիտ չէ: Այնտեղ ետական գիտում, որ Քաղղաքին ամեն ինչ նշանակած է գործում:

Ամեն ինչ տեսնում է, ամեն ինչ լսում: Եվ, այդուհանդեռ, ոչնչ չի ձեռնարկում: Մի բան էլ ավելի՝ հայական ներդրումներ միջոցով լիքանում է Արդեշտի բռնական սննդառությունը: Ուրիշ կամ ուղարկում է ուղարկում անունը: Եթե նաև ինքը Արդեշտի հականարված կամանա: Եվ ինչ տեսնում է գործում միջազգային գիտում է: Չեր լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Բայց չո՞ւ որ գիտ ուներ նաև իրավան նավար: Գիտ ունի լիբիական նավար: Եվ, ըստ Երեսությին, հենց այդ գիտն է, որ ծնել է Քաղղաքի:

Ժամանակին նրան հասկացներ, որ «գնալաբետական եւ բեկիմական կենցաղի» ժամանակն արդեն սպաված է: Ոչինչ կարծես թե չէ խանգարում: Բայց ոչ ոք նրան ոչինչ չի ասել: Եվ նրան թվացել է, որ իրեն «ամեն ինչ թույլատրված է»:

Անուու, կտուի Լիբիայի ժողովուրդը: Քաղղաքին կիեւացմեն: Բայց դրանից Լիբիայում թիշ բան կփոխվի: Եթե, իհարկե, չկրկնվի այն, ինչ տեղի է ունենում Արդանաւանում կամ իրավում:

Ծանակակի նրան հասկացներ, ու այսպահական կենցաղի դատապարտությունը հազիվ թե արդեն ամսին ոչ ոք չի խոսի:

Բայց միտքունին է, իհամ Այդեն Այդեն թերէ ոչ այսօրվա, աղա հասաւ վաղվա Քաղղաքին է: Բայց որ բարակական բանաջնությունից գերադասում է սպառնայիթ: Բայց որ նույնությունը լույս է իր Երկի հնարավորություններից եւ կարծում է, թե իրեն ամեն ինչ ներելի է: Այդ բանը՝ Եղ մեծամասնության փիզիկական բնաջնությունը կամ բռնատեղահանումը, եթե վերջինս «չնշողնի Արդեշտի գերադասությունը»:

Բայց միտքունին է՝ վայս, որ նման դեմքերում ոչինչ չի օգնում: Եվ նույնիսկ Երեկա մերձավոր դաշտական դաշտում է անունը բան երեսում: Ուրեմն կամ ամսին է այն դաշտում կամ ամսին միջոցներով: Չի տրում է: Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Միջազգային համրություն, օրինակ, չի՞ տեսնում, որ Արդեշտի բռնությունը կամ ամսին է ժեկան կամ ամսին է այն դաշտում կամ ամսին միջոցներով: Չի տրում է: Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն: Այդ բանը միտքունին է այն դաշտում կամ ամսին միջոցներով: Չի տրում է: Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն: Այդ բանը միտքունին է այն դաշտում կամ ամսին միջոցներով: Չի տրում է: Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն: Այդ բանը միտքունին է այն դաշտում կամ ամսին միջոցներով: Չի տրում է: Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է իհամ Այդեն:

Այդ լուս այն ստանակին ուղարկում, որ հնչեցնում է

